

Національний університет

водного господарства

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Факультет менеджменту
Кафедра менеджменту

101- 134

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання *самостійної* роботи
з навчальної дисципліни *“Основи підприємницької діяльності та маркетингу”* для студентів за напрямом підготовки 6.070106 *„Автомобільний транспорт”* та 6.050601 *„Теплоенергетика”* денної форми навчання

Затверджені на засіданнях
методичних комісій за
напрямом підготовки
„Автомобільний транспорт”
Протокол № 9 від 12 травня 2011 р.
та *“Теплоенергетика”*
Протокол № 9 від 25.05. 2011р.

Рівне – 2011

Національний університет

водного господарства
та природокористування

Методичні вказівки до виконання *самостійної* роботи з навчальної дисципліни “*Основи підприємницької діяльності та маркетингу*” для студентів за напрямом підготовки 6.070106 „*Автомобільний транспорт*” та 6.050601 „*Теплоенергетика*” /Конопуд Л. М.–Рівне: НУВГП, 2011. – 62с

Упорядник: Конопуд Л. М., старший викладач кафедри менеджменту.

Відповідальний за випуск: Кожушко Л. Ф., доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	3
2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	4
3. САМОСТІЙНА РОБОТА.....	6
4. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	8
5. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ.....	62

©Конопуд, 2011

© НУВГП, 2011

1. ВСТУП

Методичні вказівки до самостійної роботи розроблені відповідно до робочої програми дисципліни “**Основи підприємницької діяльності та маркетингу**” і призначені для студентів за напрямом підготовки 6.070106 „**Автомобільний транспорт**” та 6.050601 „**Теплоенергетика**” освітньо-кваліфікаційного рівня „**бакалавр**”.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час у формі **самостійної** роботи, призначеної формувати практичні навички роботи студентів із спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу і глибоке вивчення навчальної дисципліни.

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни може виконуватися в бібліотеці, навчальних кабінетах в домашніх умовах. Згідно з навчальним планом дисципліни на самостійну роботу студентів відведено певна кількість годин. Рациональна організація самостійної роботи вимагає від студентів вмілого розподілу свого часу між аудиторною і поза аудиторною роботою. **Виконання завдань із самостійної та індивідуальної роботи є обов’язковими для кожного студента.**

Вивчення дисципліни має за мету формування у студентів вміння грамотно керуватись нормами діючого законодавства України у професійній діяльності, використовувати на практиці одержані теоретичні та практичні знання; вміло планувати, організувати та здійснювати підприємницьку діяльність.

Фінальною формою **самостійної** роботи є підготовка до **заліку**. Вона базується на систематичному вивченні лекційного матеріалу, питань, розглянутих на практичних заняттях, а також проблемних питань, вивчених самостійно і вмінні логічно викладати їх сутність.

Починаючи підготовку тієї чи іншої теми, студент повинен особливо уважно опрацювати запропоновану літературу, ознайомитись із нормативними актами за темою та лекційним матеріалом. Під час **самостійної** та практичної роботи студенти повинні працювати з текстами нормативно-правових актів, що публікуються на офіційних сайтах та в друкованих виданнях органів влади, які є в наявності у бібліотеках: *Відомості Верховної Ради*; *Збірник постанов Уряду*; *Збірник поточного законодавства*, “*Урядовий кур’єр*”, “*Голос України*” тощо. Навчально-методична література є і в методичному кабінеті НУВГП.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є **самостійна** робота студентів з текстами нормативно-правових актів, що публікуються на офіційних сайтах та в друкованих виданнях органів влади, які є в наявності у бібліотеках: Відомості Верховної Ради; Збірник постанов Уряду; Збірник поточного законодавства, “Урядовий кур’єр, “Голос України тощо.

При вивченні даної дисципліни використовуються такі основні форми **самостійної** роботи студентів:

- а) опрацювання лекційного матеріалу;
- б) опрацювання навчальної, навчально-методичної, періодичних видань;
- в) пошук найновішої інформації в Інтернет;
- г) підготовка до практичних занять;
- д) написання і захист конспекту;
- е) підготовка до заліку.

Опрацювання лекційного матеріалу. У системі різних форм навчально-виховної роботи особливе місце належить лекції, де студент отримує основану інформацію від викладача, який навчає розмірковувати, аналізувати, допомагає опанувати ключові знання, а також спрямовує **самостійну** роботу студента.

Зв’язок **лекцій і самостійної** роботи студента розглядається в таких напрямках:

- *лекція* як головна початкова ланка, що вивчає зміст і обсяг самостійної роботи студента;
- *самостійна робота*, яка сприяє поглибленому засвоєнню теми на базі прослуханої лекції.

Перший етап самостійної роботи починається з процесу слухання і записування лекції. Правильно складений конспект лекції – найефективніший засіб стимулювання подальшої **самостійної** роботи студентів. Студент повинен чітко усвідомити, що конспект – це короткий тезовий запис головних положень навчального матеріалу. Конспект допомагає в раціональній підготовці до практичних занять, самостійної роботи, заліку, у визначенні напрямку і обсягу подальшої роботи з літературними джерелами.

занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. Студент повинен **самостійно** ознайомитися з відповідним розділом робочої програми, підготувати відповіді на контрольні запитання, які подані в програмі у певній послідовності згідно з логікою засвоєння навчального матеріалу.

Практичні завдання збагачують і закріплюють теоретичні заняття студентів, розвиваючи їх творчу активність, розвиваючи їх творчу активність, допомагають у набутті практичних навичок роботи за предметом навчальної дисципліни.

У процесі підготовки до практичних занять **самостійна** робота студентів є обов'язковою частиною навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе.

У методичних вказівках з кожної теми наведено перелік літератури для теоретичної підготовки до заняття.

У разі, коли студент не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача (згідно з графіком проведення консультацій викладачем).

Підготовка до **заліку** здійснюється протягом семестру шляхом опрацювання програмного матеріалу, виконання практичних завдань на заняттях, написанням конспекту з самостійної роботи та його захист у терміни визначені викладачем і студентом.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

з навчальної дисципліни

“Основи підприємницької діяльності та маркетингу”

Структура самостійної роботи ” для студентів за напрямом
підготовки 6.070106 „Автомобільний транспорт ”

Відповідно до робочої програми

Кількість годин на **самостійну** роботу – **132 год.**

З них:

1) підготовка до аудиторних занять – 15 год.

2) підготовка до підсумкового контролю – 27 год.

3) на самостійне вивчення теоретичного матеріалу, який не вивчався під час аудиторних занять – 90 год.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4,5	Напрямок 6.070106 „Автомобільний транспорт ”	
	За професійним спрямуванням: „Автомобілі та автомобільне господарство ”	<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		4-й
		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин - 162		1-й
		<i>Лекції</i>
		16год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 СРС - 8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Практичні</i>
		14 год.
		Самостійна робота
		132 год.
		Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання 40 % до 60%.

Структура самостійної роботи для студентів за напрямом підготовки 6.050601 „Теплоенергетика”.

Відповідно до робочої програми

Кількість годин на **самостійну** роботу – 45 год.

З них:

- 1) підготовка до аудиторних занять – 18 год.
- 2) підготовка до підсумкового контролю – 13,5 год.
- 3) на самостійне вивчення теоретичного матеріалу, який не вивчався під час аудиторних занять – 13,5 год.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2,25	Напрямок 6.050601 „Теплоенергетика”	
Змістових модулів – 2	За професійним спрямуванням: „Теплоенергетика”	<i>Рік підготовки:</i>
		3-й
Загальна кількість годин - 81		<i>Семестр</i>
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 СРС - 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>
		22 год.
		<i>Практичні</i>
		14 год.
		<i>Самостійна робота</i>
45 год.		
		Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання 40 % до 60%.

4. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

- 1. Зміст, предмет та мета вивчення курсу.*
- 2. Поняття підприємницької діяльності.*
- 3. Історичний розвиток поняття "підприємництво".*
- 4. Функції, принципи та передумови підприємницької діяльності.*
- 5. Економічна основа підприємництва.*
- 6. Основні види та форми підприємництва, їх класифікація.*

Ключові поняття теми:

- *види підприємництва;*
- *виробниче підприємництво;*
- *економічна основа підприємництва;*
- *інновація;*
- *комерційне підприємництво;*
- *посередницьке підприємництво;*
- *підприємництво;*
- *підприємницька діяльність;*
- *підприємець;*
- *принципи підприємницької діяльності;*
- *функції підприємництва.*

1. Підприємництво як особлива форма економічної діяльності виникло одночасно із зародженням економічних відносин у суспільстві. **Першими підприємцями** можна **вважати** ремісників, купців, землеробів, скотарів тощо давнього періоду, оскільки вони вели власний бізнес на засадах самостійності, ризику, об'єднання різних ресурсів і мали на меті збагачення.

"Основи підприємницької діяльності та маркетингу" є однією з приблизно 50 економічних дисциплін, яка має предмет свого вивчення.

Основи підприємницької діяльності — наука про закони, що управляють, з одного боку, відносинами економічної власності між різними суб'єктами підприємницької діяльності та найманими працівниками, а з іншого — діями підприємців у процесі вибору ресурсів для виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг.

Предметом підприємницького права, як і будь-якої іншої галузі права, є специфічне коло суспільних відносин. Ці відносини виникають у процесі або у зв'язку із провадженням підприємницької діяльності її суб'єктами.

Предметом правового регулювання підприємницького права є підприємницька діяльність, яка відповідно до ст. 42 ГК України визначається як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Предметом правового регулювання підприємницького права є підприємницька діяльність, яка відповідно до ст. 42 ГК України визначається як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

У підприємницькій діяльності, зокрема, вбачають риси діяльності особливого творчо пошукового, новаторського характеру, під час якої опрацьовуються нові сфери вигідного вкладення ресурсів, ідеї нових комбінацій у виробництві, опанування нових ринків, створення нових продуктів і способів досягнення мети.

Мета вивчення дисципліни: отримання студентами базових знань з питань організації і функціонування підприємницької діяльності, її менеджменту та державного регулювання - складових основ підприємництва в умовах ринкових економічних відносин. А на основі цього підготовка висококваліфікованих, добросовісних, чесних і національно свідомих підприємців - основної фігури підприємницької діяльності.

На цій основі можна дати узагальнююче визначення „основ підприємницької діяльності”.

Основи підприємницької діяльності – наука про закони, що управляють, з одного боку, відносинами економічної власності між різними суб'єктами підприємницької діяльності та найманими працівниками, а з іншого боку – діями підприємців у процесі вибору ресурсів для виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг.

2. Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших.

Згідно зі ст. 42 ГК України підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємництво — це комплекс особливих функцій, які виконуються в економіці, спрямований на забезпечення розвитку і вдосконалення господарського механізму, постійне оновлення економіки господарюючих суб'єктів, створення інноваційного поля діяльності.

У підручнику російського видання 2000 року із серії «Вища освіта» групи авторів під ред. М. Г. Лапусти «Підприємництво» сказано:

«Підприємництво — вільне економічне господарювання в різних сферах діяльності (крім заборонених законодавчими актами), здійснюване суб'єктами ринкових відносин з метою задоволення потреб конкретних споживачів і суспільства в товарах (роботах і послугах) та одержання прибутку (доходу), необхідних для саморозвитку власної справи (підприємства) і забезпечення фінансових обов'язків перед бюджетами й іншими господарюючими суб'єктами».

3. Що ж таке підприємництво? Відповідь на це запитання дуже "важлива як для господарської практики, так і для економічної науки.

Поняття "підприємництво" надзвичайно широке і містке. У ньому переплітається сукупність економічних, юридичних, політичних, історичних, моральних і психологічних відносин. Воно склалося протягом значного часу, змінюючись під впливом базисних і надбудовних інститутів, психології людей тощо.

Перші спроби систематичного теоретичного осмислення підприємництва почалися у XVII ст.

Вперше поняття "підприємець" (фр.- епітер-гепеиг) у науковий обіг ввів англійський економіст Річард Кантільйон (1680-1734).

Вагомий внесок у дослідження феномену підприємництва протягом XVIII—XIX ст. зробили відомі західні економісти В. А. Сміт, Жан Батист Сей, А. Маршалл, Й. Шумпетер та ін.

Самим відомим у розробці теорії підприємництва стали праці айстро-американського економіста й соціолога Йозефа Шумпетера.

На думку Й. Шумпетера, зміст підприємництва розкривається в його функціях.

Виконання функцій підприємництва залежить від господарсько-політичного середовища, яке визначає його *можливості, типи, мотивації*.

Шумпетер зазначав, що інновація – дітище підприємства, а підприємець – творець інновації. На його думку, квінтесенція (розквіт) підприємницької діяльності полягає у тому, щоб ефективно здійснювати п'ять типів «нових комбінацій».

1. Виробництво нових благ та поліпшення якості існуючих благ.
2. Впровадження нових способів (методів) виробництва.
3. Відкриття і освоєння нових ринків збуту.
4. Використання нових джерел отримання сировини чи напівфабрикатів.
5. Проведення реорганізації у певній галузі чи створення промислових організацій нового типу.

По новому розглядав цю проблему англійський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки у 1974 році Ф. Хайек. На його думку, суть підприємства – це пошук та вивчення нових економічних можливостей, характеристика поведінки, а не вид діяльності.

Ф. Хайек пов'язував підприємство насамперед з особистою свободою, яка дає людині змогу раціонально розпоряджатися своїми здібностями, знаннями, інформацією та доходами.

За американським економістом Полем Саумельсоном (1915), підприємство пов'язане з новаторством, а сам підприємець є сміливою оригінальною людиною з оригінальним мисленням, яка домагається успішного впровадження нових ідей.

4. Підприємство як соціально-економічне явище повинно в суспільстві виконувати три головні *функції*:

- 1) *ресурсну* (мобілізація капіталу, трудових, матеріальних та інформаційних ресурсів);

2) *організаційну* (організація виробництва, збуту, маркетингу, реклами);

3) *творчу* (новаторство, генерація ідей, активне використання ініціативи, вміння ризикувати).

Зазначені функції покликані створити передумови для зміни структури економіки, забезпечити її розвиток та вдосконалення; сприяти економії та раціональному використанню всіх ресурсів; забезпечити сильноподіючі стимули до високоефективної праці; сформувати інноваційне середовище, що спричиняє руйнацію традиційних структур і відкриває шлях до перетворень.

Принципи підприємницької діяльності, тобто основоположні ідеї, на яких базується підприємництво, закріплені в ст. 44 ГК.

Принципи підприємницької діяльності полягають у:

✚ вільному виборі підприємцем видів *підприємницької* діяльності, які не заборонені чинним законодавством (окремі види діяльності — можуть здійснюватися тільки державними підприємствами і організаціями, а деякі лише на підставі спеціального дозволу (ліцензії));

• залученням на добровільних засадах до заняття підприємницькою діяльністю майна та коштів юридичних осіб і громадян;

• самостійному формуванні підприємцем програми діяльності;
• самостійному виборі постачальників і споживачів продукції, що виробляється;

• самостійне встановлення цін відповідно до законодавства;
• залучення і використання матеріально-технічних фінансових, трудових, природних та інших ресурсів, використання яких не заборонене або не обмежене законодавством;

• вільному наймі працівників;
• комерційному розрахунку та власному комерційному ризику.

Цей принцип пов'язаний з відносинами торгового характеру, яким притаманні певні ризики (зміна цін, затримка доставки товару тощо), що має враховувати підприємець при плануванні та здійсненні своєї діяльності;

• вільному розпорядженні прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, встановлених законодавством;

• **самостійному здійсненні підприємцем** — юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Зазначені принципи мають переважно декларативний характер і реалізуються на практиці з певними обмеженнями.

Підприємництво як явище господарського життя завжди розвивається у певному, соціально-економічному та історичному середовищі. Саме тому для його безперервного відтворення необхідні певні передумови.

Можна виділити чотири групи цих передумов:

- організаційно-правові;
- економічні;
- політичні;
- психологічні.

5. Економічною основою підприємництва є приватна власність.

Власність — це відносини, які складаються між суб'єктами власності щодо привласнення засобів виробництва і результатів праці.

Відносити власності на засоби виробництва покладені в основу всіх виробничих відносин будь-якої економічної системи господарювання. Основою відносин власності є відносини привласнення засобів виробництва та його результатів, які охоплюють володіння, розпорядження та користування.

Володіння — відносини фактичного панування суб'єкта над об'єктом власності.

Розпорядження — фактичне здійснення влади власника над об'єктом власності, фактичне управління нею.

Користування — процес фактичного вилучення корисних властивостей з об'єкта власності для задоволення конкретних потреб.

Відносини власності — "основна конструкція" економіки, вони охоплюють весь господарський процес. Це дає підставу для твердження, що економічні системи відрізняються за типами власності.

Історія не знає прикладів переходу до ринкової економіки без опори на приватну власність. Відомо, що такі форми власності, як групова, колективна, кооперативна, акціонерна, пайова, історично виникли в результаті розвитку приватної власності, вийшли з неї і прийшли їй на зміну. Те саме можна сказати і про державну власність. Ця форма покликана коригувати розвиток приватної

власності, усувати властиві їй суперечності, а в разі потреби — через денационалізацію знову повертатись у приватну власність. Яскравий приклад цього — реформи М. Тетчер у Великобританії.

Отже, економічною основою підприємництва є приватна власність. Приватна власність об'єктивно сприяє також збереженню ресурсів. Те, як ми поведимося з власністю, безпосередньо залежить від прав, які має власник цієї власності. Власник має право:

- вирішувати, як саме використовувати свою власність;
- передавати, продавати свою власність;
- користуватися доходами та іншими вигодами, які дає його власність.

Власність — це багатство. Коли власність втрачає вартість, її власник втрачає частину багатства. Право приватного володіння власністю змушує нас працювати більше і продуктивніше, що, у свою чергу, веде до економічного зростання. Таким чином, приватна власність виступає економічною основою підприємництва і розкриває простір для його функціонування і розвитку.

6. Формування ринкової структури економіки в Україні зумовило появу різних форм підприємств. Їх можна класифікувати за різними критеріями, проте найпоширенішими є класифікації за формою власності, сферою діяльності.

Залежно від форми власності — приватної, колективної, державної — розрізняють такі організаційні види підприємств: одноосібне володіння, партнерство, або товариство, корпорація, державне підприємство.

Одноосібне володіння - це таке підприємство, власником якого є одна особа чи сім'я, що самостійно веде справу у своїх інтересах, одержує весь дохід і повністю несе відповідальність за ризик від бізнесу. Власник має матеріальні ресурси та обладнання, необхідні для виробничої діяльності, або купує їх, а також особисто контролює діяльність підприємства.

Партнерство - це підприємство, організація або установа, створені на засадах угоди двох чи більше окремих осіб (у тому числі юридичних) шляхом об'єднання їхнього майна та підприємницької діяльності. Об'єднуючи свої фінансові ресурси і вміння вести справу, партнери таким чином розподіляють ризик, а також прибутки і збитки.

В Україні до форми партнерства відносять також кооперативи, колективні та орендні підприємства.

Державне підприємництво - це діяльність державних підприємств, що випускають товари і послуги, які необхідні для розвитку національної економіки. Такі підприємства функціонують на поєднанні комерційних і некомерційних начал. Таким чином, сучасне ринкове господарство демонструє різноманітні види і організаційних форм підприємництва. Кожна з форм організації підприємницької діяльності має не тільки відповідні фінансові переваги і соціальну привабливість, а й недоліки. Вибір конкретної форми, виду господарської діяльності, її масштабів залежить від конкретних підприємців, які є ключовими фігурами ринкової економіки.

Розмежування підприємницької діяльності за видами має здебільшого теоретичний, до того ж — неофіційний, характер. Тому допускається застосування різних ознак і, відповідно, критеріїв та видів підприємницької діяльності.

За *ознакою предмета діяльності* учасників відповідних правовідносин підприємницьку діяльність можна класифікувати на:

1. Виробничу підприємницьку діяльність, тобто діяльність, у процесі якої виробляється певна продукція.

2. Невиробничу підприємницьку діяльність, у межах якої виділяється:

— діяльність із виконання робіт, надання послуг (виконання ремонтних робіт, надання інформаційних послуг, здійснення транспортних перевезень);

— діяльність із зайняття торгівлею;

— інша не виробнича діяльність, зокрема діяльність на фінансовому ринку.

За *ознакою суб'єкта* — учасника відповідних правовідносин підприємницька діяльність поділяється на:

1. Підприємництво без створення юридичної особи (просте). Воно здійснюється фізичними особами, що набули в установленому порядку статусу суб'єкта підприємницької діяльності.

2. Підприємництво зі створенням юридичної особи (складне).

Залежно від наявності обмежень у зайнятті підприємницькою діяльністю останню можна поділити на:

1. Вільну підприємницьку діяльність. Для провадження такої діяльності не потрібна згода (дозвіл) держави в особі уповноважених нею органів. Така діяльність провадиться за

принципом "дозволено все, що не заборонено законом". При цьому, наприклад, державна реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності не є дозволом на зайняття підприємницькою діяльністю, оскільки здійснюється за заявочним принципом. У той же час виготовлення печатки суб'єктом підприємницької діяльності вимагає дозволу відповідного органу внутрішніх справ, що є своєрідним обмеженням у провадженні підприємницької діяльності.

2. Дозвільну підприємницьку діяльність, провадження якої потребує певної згоди державних органів. Дозвільною є також діяльність, що провадиться з обмеженнями, встановленими законодавством, які, в свою чергу, можна поділити на:

- обмеження, пов'язані з організаційно-правовою формою підприємств;
- обмеження, пов'язані з формою власності суб'єкта підприємництва;
- обмеження, пов'язані з необхідністю придбання ліцензії;
- обмеження діяльності, пов'язані із необхідністю придбання патенту.

Питання для складання звіту

1. *Сутність і функції підприємництва.*
2. *Який вклад зробив Й. Шумпетер в розвиток теорії підприємництва?*
3. *Економічно-теоретичні знання і підприємництво.*
4. *Охарактеризуйте історичний розвиток поняття "підприємництво".*
5. *Які основні принципи підприємницької діяльності та де вони передбаченні?*
6. *У чому полягає сутність приватної власності?*
7. *Назвіть основні сфери підприємницької діяльності.*
8. *Які види підприємств виділяють залежно від форм власності?*

Література:

1. Господарський кодекс України Відомості ВР України. -2003 із змінами та доповненнями.
- 2.3. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.
3. Л.І. Донець, Н. Г. Романенко Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.

ТЕМА 2 СУБ'ЄКТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

1. Суб'єкти підприємницької діяльності.

2. Підприємства: поняття та види відповідно до законодавства України. Об'єднання підприємств, їх види та правовий статус.

3. Господарські товариства: поняття та види відповідно до законодавства України.

4. Приватні підприємства. Фізичні особи, як суб'єкти підприємницької діяльності.

5. Обмеження у здійсненні підприємницької діяльності.

6. Підстави припинення діяльності суб'єктів підприємництва.

Ключові поняття теми:

- господарське товариство;
- об'єднання підприємств;
- обмеження підприємництва;
- правовий статус;
- підприємство;
- приватне підприємство;
- припинення підприємства;
- реорганізація підприємства;
- суб'єкти підприємницької діяльності;
- суб'єкти господарювання;
- ліквідація підприємства;
- фізична особа.

1. Поняття "суб'єкт підприємницької діяльності" співвідноситься із поняттям "суб'єкт господарської діяльності".

Так, за змістом ч. 2 ст. 3 ГК України **суб'єктами підприємництва** вважаються особи, які займаються підприємницькою діяльністю "для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку". Стаття 42 ГК України, визначаючи підприємництво як вид господарської діяльності, прирівнює суб'єктів господарювання, що здійснюють господарську діяльність з ознаками підприємницької, до підприємців. Тому, виходячи з цього, поняття суб'єкта підприємницької діяльності слід розглядати крізь призму визначення поняття "суб'єкт господарської діяльності" з урахуванням специфіки, обумовленої зайняттям саме

підприємницькою діяльністю. За змістом ч. 1 ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання (підприємцями) визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

2. Згідно зі ст. 62 ГК України підприємством є самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК України та іншими законами.

Підприємство має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Підприємства можна класифікувати за різними ознаками.

Об'єднання підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які мають право утворювати об'єднання підприємств. В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворених на території інших держав.

Об'єднання підприємств утворюються на невизначений строк або як тимчасові об'єднання і є юридичною особою.

Залежно від порядку заснування об'єднання підприємств можуть утворюватися як господарські об'єднання, або як державні чи комунальні господарські об'єднання.

Державне (комунальне) господарське об'єднання діє на основі рішення про його утворення та статуту, який затверджується органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

Господарськими об'єднаннями є: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законодавством.

Підприємства - учасники об'єднання підприємств зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання.

Підприємство, яке входить до складу державного або комунального господарського об'єднання, не має права без згоди об'єднання виходити з його складу, а також об'єднувати на добровільних засадах свою діяльність з іншими суб'єктами господарювання та приймати рішення про припинення своєї діяльності.

Рішення про утворення об'єднання підприємств (установчий договір) та статут об'єднання погоджуються з Антимонопольним комітетом України в порядку, встановленому законодавством.

3. Господарські товариства — це підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громади нами шляхом об'єднання їхнього майна та підприємницької пильності з метою одержання прибутку.

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Товариства є юридичними особами, можуть займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, яка не суперечить законодавству України.

4. Підприємництво може набувати різноманітних форм залежно від того, чи діє підприємець самостійно, особисто або в партнерстві з іншими підприємцями, користується лише своїм майном або водночас і майном інших осіб, використовує свою працю або залучає найманих працівників.

Найпростіша форма підприємництва — це провадження підприємницької діяльності без створення юридичної особи, за умови державної реєстрації як громадянина-підприємця.

Кожен громадянин може, наприклад, вирощувати овочі у (своєму городі та продавати їх тим, хто бажає купити). Така діяльність

дозволялась і раніше, але з певними обмеженнями, і мала назву "індивідуальна трудова діяльність".

Зараз в Україні зареєстровані у встановленому порядку фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи та є офіційними суб'єктами підприємництва. Громадянин-підприємець має право на власний розсуд користуватися майном, що йому належить. До роботи він може залучати до 10 осіб, які перебувають у трудових відносинах з ним, включаючи членів своєї сім'ї. Треба мати на увазі, що відповідно до Цивільного кодексу України громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями всім майном, що йому належить. Він може розпочати та припинити діяльність у будь-який час за власним бажанням.

Приватне підприємництво не обмежується діяльністю фізичних осіб (громадян-підприємців). Будь-який дієздатний громадянин, котрий бажає створити власну господарську організацію, має право набути статусу офіційної юридичної особи, зареєструвавши суб'єкта підприємницької діяльності як приватне підприємство (приватну фірму).

Щоб заснувати власне приватне підприємство, необхідно виконати певні процедури.

5. Приватне підприємство — це підприємство, яке засноване на власності фізичної особи, яке набуває статусу юридичної особи. Власником приватного підприємства, підприємцем є єдина особа, єдиний громадянин — суб'єкт підприємницької діяльності. Але власник приватного підприємства має право найму будь-якої кількості працівників, котрі є не власниками (господарями) підприємства, а найманими працівниками. І незважаючи на те, що вони беруть участь у підприємницькій діяльності як виконавці "волі господаря", їх не можна вважати підприємцями. У даному випадку підприємець — це власник і засновник приватної фірми.

До приватного підприємництва близькими є селянські (фермерські) господарства та сімейні підприємства, які формально належать до колективних форм підприємництва, але в дійсності є різновидом приватного підприємництва.

Підприємець як власник приватного підприємства має великий простір свободи дій та прийняття рішень.

6. У Конституції України записано, що "кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом"(ст. 42). Тобто, підприємці мають право без обмежень приймати рішення і

здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить законодавству. Разом із тим законодавчими актами передбачено обмеження у здійсненні підприємницької діяльності, зокрема законодавчо встановлено перелік видів діяльності, підприємництво в яких не застосовується.

Не допускається заняття підприємницькою діяльністю таких категорій громадян: військовослужбовців, службових осіб органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного арбітражу, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємств.

Особи, яким суд заборонив займатися певною діяльністю, не можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення відповідного виду діяльності до закінчення терміну, встановленого вироком суду.

Особи, які мають непогашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші корисливі злочини, не можуть бути зареєстровані як підприємці, не можуть виступати співзасновниками підприємницької організації, а також займати в підприємницьких товариствах та їх спілках (об'єднаннях) керівні посади і посади, пов'язані з матеріальною відповідальністю.

Питання для складання звіту

- 1. Філії та представництва підприємств.*
- 2. Дочірні підприємства, їх правовий статус.*
- 3. Права та обов'язки засновників і учасників господарських товариств.*
- 4. Інші організаційно-правові форми суб'єктів підприємницької діяльності.*

Література:

1. Господарський кодекс України Відомості ВР України. -2003 із змінами та доповненнями. Цивільний кодекс України Відомості ВР України. -2003. із змінами та доповненнями.
2. Закон України „Про господарські товариства" від 19.08. 1991 р. Відомості ВР України. -1991 р. №49.
3. Закон України „Про підприємництво" (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 14, ст.168).

4. Державний класифікатор "Класифікація організаційно-правових форм господарювання", затверджений Наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 року №97.

5. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

6. Л.І. Донець, Н. Г. Романенко Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.

7. С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар Основи підприємницької діяльності: Навчальний посібник. - К.: Видавничий центр „Академія” 2005. -280с.

ТЕМА 3. ТЕХНОЛОГІЯ ЗАСНУВАННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

1. Підприємницька ідея та механізм її втілення.
2. Вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії.
3. Засновницькі документи та їх підготовка.
4. Статутний фонд та його формування.
5. Фінанси, банки та кредит. Їх роль в системі підприємництва.

Ключові поняття теми:

- банк;
- банківський кредит;
- засновницькі документи;
- засновники (учасники);
- ідея;
- кредит;
- лізинговий кредит;
- підприємницька ідея;
- статут підприємства;
- статутний фонд;
- установчий договір;
- фінанси.

1. Підприємницька ідея — конкретне цілісне знання про доцільність та можливість займатися певним видом підприємницької діяльності, а також чітке усвідомлення мети такої діяльності, шляхів та засобів її досягнення.

Конкретним виявом підприємницької ідеї є ідея створення нового товару або послуги.

Новий товар — товар, який принципово відрізняється від наявних на ринку товарів або має серйозні якісні вдосконалення порівняно з товарами-аналогами щодо споживчих якостей, дизайну, форми тощо.

Джерелами ідеї підприємницької діяльності (в тому числі ідеї нового товару або послуги) є:

- 1) отримані знання у середній школі та вищому закладі освіти при вивченні економічних дисциплін;
- 2) досвід у цій сфері батьків, родичів та знайомих;
- 3) інформація, отримана із засобів масової інформації (радіо, телебачення, газет, журналів тощо);
- 4) думка споживачів про доцільність мати нові товари, отримувати нові послуги;
- 5) ідеї науковців, які проводять теоретичні та прикладні дослідження;
- 6) відвідування ярмарків і виставок передового досвіду;
- 7) побажання працівників торгівлі, системи збуту, осіб, зайнятих рекламою;
- 8) ідеї потенційних конкурентів, публікації у професійних виданнях, в тому числі про наявні патенти та ліцензії;
- 9) знання основних способів підтримки державою підприємницької діяльності, якими хотів би скористатися майбутній підприємець.

Важливим елементом підприємницької ідеї є знання та вміння вибрати найоптимальнішу організаційно-правову форму підприємницької діяльності.

Для цього необхідно знати основні з цих форм, їх позитивні сторони та недоліки, умови формування статутного фонду тощо.

Такими організаційно-правовими формами в Україні є:

- організація;
- приватне підприємство;
- колективне підприємство;
- кооператив;
- орендне підприємство;
- фермерське господарство;
- споживче товариство;

• різні види господарських товариств (акціонерні, товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повні, командитні товариства тощо).

2. У процесі пошуку і вибору підприємницької ідеї необхідно оцінювати шанси на успіх за практичної її реалізації. Оцінювання нової ідеї має бути комплексним, тобто ідею варто розглядати з різних поглядів:

- рівня конкуренції на ринку відповідних товарів і послуг;
- наявності споживачів та знання їхніх потреб зараз і в майбутньому;
- виробничих можливостей фірми щодо продукування тих або інших необхідних ринку товарів;
- реальних можливостей залучення фінансових коштів (за необхідності – іноземних інвестицій);
- стабільності та гнучкості чинного законодавства в галузі господарювання підприємців;
- компетентності, досвіду й управлінських здібностей бізнесменів тощо.

Наука і практика розробила чимало методів творчого (евристичного) пошуку підприємницької ідеї.

Крім того, підприємець повинен розробити постачальницьку, цінову, збутову, рекламну політику підприємства, передбачити можливості отримання кредитів, їх повернення та інші аспекти підприємницької діяльності. Всі ці аспекти є водночас елементами маркетингових досліджень, маркетингової діяльності, а остання — складовою частиною підприємницької діяльності.

3. *Основними документами*, які підтверджують статус юридичної особи, є **статут і засновницький договір**; заснування підприємства без цих двох документів не можливе.

У **статуті** підприємства, згідно із Господарським кодексом, зазначають:

- а) власника і найменування підприємства, його місцезнаходження;
- б) предмет і цілі діяльності;
- в) органи управління, порядок їх формування;

г)компетенцію і повноваження трудового колективу та його виборчих органів, які мають право представляти інтереси трудового колективу (ради трудового колективу, профспілковий комітет та ін.);

г)порядок утворення майна підприємства;

д)умови реорганізації та припинення діяльності підприємств.

При найменуванні підприємства вказують його назву (завод, фабрика та ін.), вид підприємства (індивідуальне, колективне, державне тощо) та ін.

Основними структурними елементами статуту підприємства є такі розділи:

1) про загальні положення, предмет (вид), основні цілі та напрями діяльності;

2) про зовнішньоекономічну діяльність;

3) про права підприємства (фірми), його майно;

4)про виробничо-господарську діяльність, управління підприємством та його трудовим колективом;

5) про організацію та оплату праці;

6) про розподіл прибутків і компенсацію збитків;

7) про облік, звітність і контроль;

8) про припинення діяльності підприємства.

Статут підприємства затверджується власником (або власниками) майна — засновником (або засновниками) підприємства.

Основними структурними елементами **засновницького** договору є розділи:

1) про предмет і мету діяльності підприємства;

2) про юридичний статус підприємства;

3) про статутний фонд і його частку в загальному обсязі витрат;

4) про вклади учасників у речовій та вартісній формах, а також в уставному фонді;

5) про умови і порядок кредитування;

6) про передбачувані обсяги виробництва, в тому числі для експорту;

7) про порядок нагромадження і розподіл прибутку, податків на прибуток;

8) про права та обов'язки засновників;

9) про структуру управління;

10) про порядок оплати праці працівників;

11) про систему постачання і збуту продукції;

12) про форми контролю за діяльністю підприємства та якістю продукції;

13) про комерційну тайну;

14) про відповідальність за порушення договору;

15) про порядок ліквідації підприємства.

Підписанню засновницького договору, як правило, передують ретельне комплексне техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства і передусім таких сторін документа, як розрахунок статутного фонду, очікуваних прибутків, балансу доходів і витрат на функціонування підприємства та ін.

4. Статутний фонд — сукупність матеріальних (речових) і грошових коштів та інших нематеріальних цінностей, які є постійним внеском його засновників — учасників у створене ними господарське товариство з метою забезпечення діяльності підприємства й отримання на цій основі прибутку.

Внесками засновників та учасників товариства у **матеріальній** формі є - будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності; у **грошовій** формі — грошові ресурси (в тому числі у вільно конвертованій валюті) та цінні папери; у формі **нематеріальних** цінностей — усі види майнових прав — на користування землею та іншими природними ресурсами, у тому числі інтелектуальною власністю (зокрема, використання винаходів у вигляді патентів і ліцензій, “ноу-хау”).

Статутний фонд може поповнюватися за рахунок частини прибутку від господарської діяльності, а також додаткових внесків учасників.

Порядок внесення і оцінка вкладів кожного засновника в статутний фонд визначаються засновницькими документами.

Рада засновників може прийняти спеціальну ухвалу про збільшення або зменшення статутного фонду. Збільшення його відбувається лише після внесення всіма учасниками своїх вкладів (оплати акцій), крім випадків, передбачених Законом України “Про господарські товариства”. Зменшення статутного фонду товариства у разі заперечення з боку його кредиторів не допускається.

Рішення товариства про зміни розміру статутного фонду набуває сили з дня внесення їх до державного реєстру.

5. Фінанси об'єднань, підприємств і галузей являють собою систему економічних взаємозв'язків, пов'язаних із кругообігом ресурсів, утворенням, використанням грошових прибутків, контролем за виробництвом, розподілом, використанням національного продукту.

Організація фінансів підприємств — це сукупність форм, методів, способів формування та використання ресурсів, контролю за їх кругообігом для досягнення економічних цілей згідно з чинними законодавчими актами.

В основу організації фінансів підприємств покладено комерційний розрахунок, який базується на принципах саморегулювання, самокупності та самофінансування.

Комерційний розрахунок в ринкових умовах має значний вплив на організацію фінансів підприємств. Він передбачає зміну взаємовідносин держави і підприємця. Фінансові відносини підприємств регламентуються державою в основному економічними методами — за допомогою важелів відповідної податкової, амортизаційної, валютної, протекціоністської політики.

В даний час кредит має величезне значення. Він вирішує проблеми, що стоять перед всією економічною системою. Так за допомогою кредиту можна перебороти труднощі, пов'язані з тим, що на одній ділянці визволяються тимчасово вільні ресурси, а на інших виникає потреба в них. Кредит акумулює капітал, що визволився, тим самим, обслуговує прилив капіталу, що забезпечує нормальний відтворювальний процес. Також кредит прискорює процес грошового обігу, забезпечує виконання цілого ряду відносин: страхових, інвестиційних, грає велику роль у регулюванні ринкових відносин.

Суб'єкти господарської діяльності можуть використовувати такі кредити: банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий і консорціумний.

Суб'єкти підприємницької діяльності можуть одержувати кредити від міжнародних фінансово-кредитних організацій, серед яких велику роль відіграють Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Німецько-

український фонд, Фонд “Євразія”, Фонд підтримки підприємств у нових незалежних державах, Агентство США з міжнародного розвитку та інші.

Головною метою кредитів Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) є сприяння розвитку підприємництва, роздержавлення та приватизація, фінансова підтримка малого та середнього бізнесу. Основними напрямками діяльності ЄБРР в Україні є надання прямих кредитів та участь у спільному (з іншими кредиторами) фінансуванні, інвестування акціонерного капіталу підприємств приватного та державного сектор, полегшення доступу підприємствам до внутрішніх та міжнародних ринків капіталу шляхом надання гарантій і сприяння в інших формах.

ЄБРР надає позики в доларах США для:

- довгострокового фінансування засобів виробництва та пов’язаного з ним збільшення оборотного капіталу;
- короткострокового фінансування витрат на імпортовану сировину та запасні частини для подальшої переробки або використання у виробництві;
- фінансування лізингу;
- короткострокового фінансування експортних контрактів.

Короткострокові позики надаються на термін до 12 місяців, а довгострокові - до 5 років з максимальною відстрочкою погашення до 2 років.

Питання для складання звіту

- 1. Сутність підприємницької ідеї.***
- 2. Індивідуальні, колективні методи генерації бізнес ідеї, та методи активізації творчого пошуку.***
- 3. Фінансова діяльність у підприємницькому управлінні.***
- 4. Роль кредиту у ринковій економіці.***
- 5. Форми небанківського кредитування їх характеристика.***

Література:

- 1. Господарський кодекс України ВВР України. -2003. №18-22.**
- 2. Закон України „Про господарські товариства ” від 19.08.1991 р. Відомості ВР України. -1991 р. №49.**
- 3. Закон України „Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб – підприємців від 15. 05. 2003 р. із змінами і доповненнями.**

Відомості ВР України. -2003 р. №31;

4.3. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

5.С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар Основи підприємницької діяльності: Навчальний посібник. - К.: Видавничий центр „Академія 2005. -280с.

6. Енциклопедія малого бізнесу, или "Как вести свое дело". – М., 1994 . – 288с.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

1. *Поняття державної реєстрації суб'єктів підприємництва.*

2. *Державна реєстрація юридичної особи.*

3. *Державна реєстрація фізичної особи, яка має намір стати підприємцем.*

4. *Етапи після реєстраційного періоду суб'єкта підприємницької діяльності.*

5. *Підстави та наслідки скасування державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.*

Ключові поняття теми:

- **державна реєстрація;**
- **державний реєстратор;**
- **державний реєстр;**
- **засновницький договір;**
- **свідоцтво про державну реєстрацію;**
- **статут;**
- **суб'єкт підприємницької діяльності;**
- **установчі документи;**
- **фізична особа;**
- **юридична особа.**

1. Статтею 58 ГК встановлено, що суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа—підприємець у порядку, визначеному законом.

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб—підприємців — це засвідчення факту створення або припинення

юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичної особи, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб—підприємців.

Порядок проведення державної реєстрації включає:

- перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці;
- перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;
- внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу—підприємця до Єдиного державного реєстру;
- оформлення і видачу свідоцтва про державну реєстрацію та виписки з Єдиного державного реєстру.

Основне призначення державної реєстрації:

- 1) державний облік суб'єктів підприємницької діяльності;
- 2) збір публічно-достовірних даних про їх правове, майнове та організаційне становище;
- 3) здійснення контролю за законністю виникнення, зміни та припинення правового статусу підприємця.

2. Державна реєстрація юридичних осіб проводиться державним реєстратором виключно у **виконавчому комітеті міської** ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації **за місцезнаходженням юридичної особи.**

Для проведення державної реєстрації юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа повинні особисто подати державному реєстратору (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) документи передбачені Законом.

У разі державної реєстрації юридичної особи, для якої законом встановлено вимоги щодо формування статутного капіталу (статутного або складеного капіталу), крім документів, які передбачені частиною першою цієї статті, додатково подається документ, що підтверджує внесення засновником (засновниками) вкладу (вкладів) до статутного капіталу (статутного

або складеного капіталу) юридичної особи в розмірі, який встановлено законом.

Документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, приймаються за описом.

За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи державний реєстратор повинен внести до реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи ідентифікаційний код відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України та внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації юридичної особи на підставі відомостей цієї реєстраційної картки.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи.

Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати три робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

Не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором видається (надсилається рекомендованим листом) засновнику один примірник оригіналу установчих документів з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та виписка з Єдиного державного реєстру.

3. Державна реєстрація фізичної особи, яка має намір стати підприємцем проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцем проживання фізичної особи.

Для проведення державної реєстрації фізична особа, яка має намір стати підприємцем та має реєстраційний номер облікової картки платника податків, або уповноважена нею особа (далі - заявник) повинна подати особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) або через уповноважену особу державному реєстратору за місцем проживання документи передбачені Законом.

Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення документів, які подані для проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця, без розгляду зобов'язаний перевірити ці документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи – підприємця державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця на підставі відомостей реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця є датою державної реєстрації фізичної особи - підприємця.

Строк державної реєстрації фізичної особи - підприємця не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця.

Не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації фізичної особи - підприємця державним реєстратором видається (надсилається рекомендованим листом) заявнику виписка з Єдиного державного реєстру.

4. Державний реєстратор у день державної реєстрації юридичної особи зобов'язаний передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи.

Підставою для взяття юридичної особи на облік в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України є надходження до цих органів відомостей з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи.

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації фізичної особи - підприємця зобов'язаний передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України повідомлення про проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до

Єдиного державного реєстру та відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця для взяття фізичної особи - підприємця на облік.

5. Державна реєстрація припинення підприємницької діяльності **фізичної особи** - підприємця проводиться у разі:

- прийняття фізичною особою - підприємцем рішення про припинення підприємницької діяльності;
- смерті фізичної особи - підприємця;
- постановлення судового рішення про оголошення фізичної особи померлою або визнання безвісно відсутньою;
- постановлення судового рішення про визнання фізичної особи, яка є підприємцем, недієздатною або про обмеження її цивільної дієздатності;
- постановлення судового рішення про припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця.

Фізична особа позбавляється статусу підприємця з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця.

Державний реєстратор у день державної реєстрації припинення фізичної особи - підприємця зобов'язаний надіслати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем та відомості реєстраційної картки про проведення державної реєстрації припинення фізичної особи - підприємця.

Юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам - правонаступникам у результаті злиття, приєднання, поділу, перетворення (реорганізації) або в результаті ліквідації за рішенням, прийнятим засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженим ними органом, за судовим рішенням або за рішенням органу державної влади, прийнятим у випадках, передбачених законом.

Юридична особа є такою, що припинилася, з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Державний реєстратор у день державної реєстрації припинення юридичної особи зобов'язаний надіслати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру та відомості реєстраційної картки на проведення державної реєстрації припинення юридичної особи, що є підставою для зняття юридичної особи з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування.

Питання для складання звіту

- 1. Підстави припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця та юридичної особи .***
- 2. Державна реєстрація припинення діяльності суб'єктів підприємництва.***

Література:

- 1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами і доповненнями;**
- 2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами і доповненнями;**
- 3. Закон України „Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб – підприємців від 15. 05. 2003 р. Відомості ВР України. - 2003 р. №31;**
- 4. Закон України „Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 року № 1576-XII із змінами і доповненнями.**
- 5. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.**

ТЕМА 5. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА ПАТЕНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

1. Види господарської діяльності що підлягають ліцензуванню.
2. Порядок одержання ліцензії. Переоформлення та анулювання ліцензії.
3. Сутність патентування та види патентів.
4. Порядок одержання патенту. Особливості використання патентів.

Ключові поняття теми:

- анулювання ліцензії;
- ліцензіат;
- ліцензійні умови;
- ліцензія;
- ліцензування;
- орган ліцензування;
- пільговий торговий патент;
- побутові послуги;
- суб'єкт господарювання;
- термін дії короткотермінового торгового патенту;
- торговельна діяльність;
- торговий патент.

1. У деяких випадках, передбачених законодавством, недостатньо для здійснення господарської діяльності одержання тільки державної реєстрації, потрібна також наявність спеціального дозволу (ліцензії), порядок отримання якого визначений Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 1 червня 2000 р., а також численними відомчими нормативними актами, що визначають особливості ліцензування в певних сферах господарської діяльності.

Так, на сьогодні Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 1 червня 2000 р. визначені:

- види господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;
- порядок ліцензування;
- державний контроль у сфері ліцензування;

• відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування тощо.

Дія Закону поширюється на всі суб'єкти господарювання.

Відповідно до ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" **ліцензуванню** підлягають більше **40 видів господарської діяльності**.

2. Суб'єкт господарювання, який має намір провадити певний вид господарської діяльності, що ліцензується, особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до відповідного органу ліцензування із заявою встановленого зразка про видачу ліцензії.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. № 1698 «Перелік органів ліцензування» затверджений перелік органів ліцензування, де суб'єкти підприємницької діяльності можуть отримати відповідні ліцензії.

Орган ліцензування повинен оформити ліцензію не пізніше ніж за три робочі дні з дня надходження документа, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії.

У разі виникнення підстав для *переоформлення* ліцензії ліцензіат зобов'язаний протягом десяти робочих днів подати органу ліцензування заяву про переоформлення ліцензії разом з ліцензією, що підлягає переоформленню, та відповідними документами або їх нотаріально засвідченими копіями, які підтверджують зазначені зміни.

Орган ліцензування протягом трьох робочих днів з дати надходження заяви про переоформлення ліцензії та документів, що додаються до неї, зобов'язаний видати переоформлену на новому бланку ліцензію з урахуванням змін, зазначених у заяві про переоформлення ліцензії.

Строк дії переоформленої ліцензії не може перевищувати строку дії, зазначеного в ліцензії, що переоформлялася.

Анулювання ліцензії - позбавлення ліцензіата органом ліцензування права на провадження певного виду господарської діяльності.

Орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії протягом *десяти робочих днів* з дати встановлення підстав для анулювання ліцензії, яке вручається (надсилається) ліцензіату із

зазначеним підстав анулювання не пізніше *трьох робочих днів* з дати його прийняття.

Рішення про анулювання ліцензії набирає чинності через *десять днів* з дня його прийняття.

3. Патентуванню підлягає:

- а) торговельна діяльність у пунктах продажу товарів;
- б) діяльність з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;
- в) торгівля валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти;
- г) діяльність у сфері розваг (крім проведення державних грошових лотерей).

Ставка збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг встановлюється сільськими, селищними та міськими радами (далі у цьому пункті - органами місцевого самоврядування) з розрахунку на календарний місяць у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня календарного року (далі - мінімальна заробітна плата), визначеному цим пунктом, з урахуванням місцезнаходження пункту продажу товарів та асортименту товарів, пункту з надання платних послуг та виду платних послуг.

Для провадження передбачених Податковим кодексом видів підприємницької діяльності суб'єкт господарювання подає до органу державної податкової служби за місцем сплати збору заявку на придбання торгового патенту.

Торговий патент видається особисто фізичній особі - підприємцю або особі, уповноваженій юридичною особою, під підпис у триденний термін з дня подання заявки. Датою придбання торгового патенту є зазначена в ньому дата.

Бланк торгового патенту є документом суворого обліку.

У разі втрати або зіпсування торгового патенту платнику збору видається дублікат торгового патенту.

4. Порядок використання торгового патенту

Оригінал торгового патенту повинен бути розміщений:

- на фронтальній вітрині магазину, а за її відсутності - біля

реєстратора розрахункових операцій;

- на фронтальній вітрині малої архітектурної форми;
- на табличці в автомагазинах, на розвозках та інших видах пересувної торговельної мережі, а також на лотках, прилавках та інших видах торговельних точок, відкритих у відведених для торговельної діяльності місцях;
- у пунктах обміну іноземної валюти;
- у приміщеннях для надання платних послуг, а також у приміщеннях, в яких проводяться розважальні ігри.

Торговий патент повинен бути відкритий та доступний для огляду.

Для запобігання пошкодженню торгового патенту (вигорання на сонці, псування внаслідок затікання дощової води, псування сторонніми особами тощо) дозволяється розміщувати нотаріально засвідчені копії торгових патентів у визначених цією частиною місцях. При цьому оригінал такого патенту повинен зберігатися у відповідальній особі суб'єкта господарювання або відповідальній особі відокремленого підрозділу, яка зобов'язана надавати його для огляду уповноваженим законом особам.

Торговий патент діє на території, на яку поширюються повноваження органу, який здійснив реєстрацію суб'єкта господарювання, або за місцезнаходженням відокремленого підрозділу.

Передача торгового патенту іншому суб'єкту господарювання або іншому відокремленому підрозділу такого суб'єкта не дозволяється.

Питання для складання звіту

1. Підстави для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії.

2. В яких випадках видача ліцензії здійснюється тільки за результатами відкритих конкурсів.

3. Особливості проведення конкурсу на отримання ліцензій для видів господарської діяльності, провадження яких пов'язане з використанням обмежених ресурсів.

4. Види, порядок придбання та строк дії торгового патенту.

5. *Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за порушення вимог законодавства про ліцензування та патентування.*

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI від 23.12.2010);

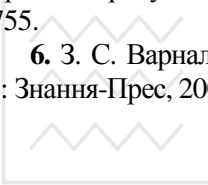
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами і доповненнями;

3. Закон України „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06. 2000 р. Відомості ВР України. -2000 р. №36;

4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку органів ліцензування" від 14 листопада 2000 р. № 1698;

5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про термін дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розмір і порядок зарахування плати за її видачу" від 29 листопада 2000 р. № 1755.

6. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.;

ТЕМА 6. БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. *Мета та функції бізнес - планування.*
2. *Стадії розробки бізнес-плану.*
3. *Структура та характеристика основних розділів бізнес-плану*

плану

Ключові поняття теми:

- *бізнес-план;*
- *виробничий план;*
- *внутрішні функції бізнес-плану;*
- *зовнішні функції бізнес-плану;*
- *організаційний план;*
- *початкова стадія розробки бізнес-плану*
- *підготовча стадія розробки бізнес-плану*
- *основна стадія розробки бізнес-плану*
- *презентація бізнес – плану;*
- *резюме бізнес-плану;*
- *титольна сторінка бізнес-плану;*
- *фінансовий план.*

1. "Планувати - означає думати про майбутнє", - писав Болан.

Саме поняття "управляти" означає "дивитися вперед", що дає певне уявлення про те, якої ваги надають плануванню у світі бізнесу.; і це дійсно правда. Навіть якщо передбачення і не є всім менеджментом, воно складає його важливу частину, - зазначив ще в 1916 р. Файоль.

Планування в організації – процес визначення цілей організації та прийняття рішень щодо шляхів їх досягнення. Планування є основною ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації цілей підприємства. План потрібний не тільки великим та середнім, але й малим підприємствам.

Бізнес-план у ринковій системі господарювання виконує дві найважливіші функції:

1) зовнішню — ознайомлення різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї;

2) внутрішню (життєво важливу для діяльності самого підприємства) — опрацювання механізму самоорганізації, тобто

цілісну, комплексну систему управління реалізацією підприємницького проекту.

Традиційно бізнес-план розглядається як інструмент залучення необхідних для реалізації проекту фінансових ресурсів.

Не менш важливою є внутрішня функція бізнес-плану, у межах якої можна виділити два напрямки його застосування:

- як інструменту стратегічного планування та оперативного управління діяльністю підприємства.
- як механізму аналізу, контролю й оцінки діяльності підприємства.

Отже, за ринкової системи господарювання бізнес-план — це активний робочий інструмент управління, відправний пункт усієї планової та виконавчої діяльності підприємства; це документ, який визначає оптимальні за терміном і найменш ризиковані шляхи реалізації підприємницького проекту.

У бізнес-плані повинна бути чітко сформульована мета його складання.

По-перше, планування — це ключ до процвітання в бізнесі. Успіх підприємницької діяльності визначається трьома факторами:

- правильним розумінням реальної ситуації в даний момент;
- чіткою постановкою цілей, яких хоче досягти підприємець;
- якісним плануванням процесів переходу з одного стану в інший.

Планування є первісною з-поміж решти функцій управління, оскільки прийняті в процесі її реалізації рішення визначають характер здійснення всіх інших функцій управління. До функцій планування відносяться: ціле-встановлення, прогнозування, моделювання, програмування. Сутність планування, як функції управління підприємством, полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку.

2. Процес складання бізнес – плану є специфічним у кожному конкретному випадку. Тому практично не можливо дати якусь єдину схему його розробки. Узагальнення підприємницького досвіду дає змогу виділити в процесі розробки такого бізнес – плану *три стадії: початкову, підготовчу, основну.*

При розробці бізнес-плану для започаткування бізнесу, усі вищезазначені стадії розробки бізнес-плану повинні бути пройдені. Якщо ж бізнес-план розробляється для розширення вже існуючого бізнесу, то необхідність у початковій стадії його розробки відпадає.

Початкова стадія.

Для заснування нового бізнесу розробка бізнес – плану починається з вироблення концепції, тобто тих принципових рішень, які становлять його основу. У межах роботи над концепцією майбутнього бізнесу здійснюється пошук підприємницької ідеї, вибирається сфера діяльності, обґрунтовується доцільна форма організації бізнесу, приймається рішення про спосіб започаткування бізнесу.

Підготовча стадія.

Наявність концепції власної справи ставить перед підприємцем велику кількість питань. Чим його бізнес відрізняється від бізнесу конкурентів? Отримати відповіді на них – це завдання підготовчої стадії розробки бізнес – плану. Отже, на підготовчій стадії:

- збирається та аналізується маркетингова, виробнича, фінансова і загальноекономічна інформація про майбутній бізнес;
- з'ясовуються сприятливі можливості та загрози розвитку бізнесу в зовнішньому середовищі;
- оцінюються сильні та слабкі сторони фірми;
- визначається місія фірми, тобто головне призначення, специфічна роль, особливий шлях у бізнесі, що відрізнятимуть її від конкурентів;
- формуються конкретні цілі діяльності фірми, тобто чітко визначається те, чого фірма хоче досягти за певний проміжок часу;
- аналізуються стратегічні альтернативи та вибирається стратегія діяльності фірми.

Основна стадія.

Основна стадія - це безпосереднє опрацювання бізнес-плану. Головною метою цієї стадії є доведення економічної доцільності створення даного бізнесу, переконливе розкритті того, як саме кошти потенційного інвестора забезпечать очікуваний результат.

3. Починаючи розробку бізнес-плану, треба чітко уявляти собі, що кожний конкретний план має свої особливості і не існує якогось придатного на всі випадки життя універсального бізнес-плану.

Кожен бізнес-план має свої особливі риси залежно від того, в якій сфері починає працювати підприємець, який капітал він хоче отримати від банку чи інвестиційної компанії.

Незалежно від сфери діяльності та особливостей компанії, яка готує бізнес-план, можна визначити декілька стандартних етапів, які потрібно послідовно пройти при його розробці:

- визначення мети написання бізнес-плану.
- чітке визначення кола читачів бізнес-плану.
- збір інформації для написання бізнес-плану.

Обсяг та ступінь конкретизації розділів бізнес-плану визначаються специфікою фірми і сфери її діяльності, цілями підприємництва, масштабами бізнесу, а також залежать від контактної аудиторії, на яку він розрахований.

На практиці не існує стандартної, універсальної, єдиної для всіх випадків форми бізнес-плану. Конкретний бізнес-план може і не бути детальним.

Розробка бізнес-плану є процесом створення моделі підприємницької діяльності. Тому цілком зрозуміло, що чим менше помилок буде зроблено за його обґрунтування, тим менше проблем постане перед фірмою у процесі реалізації.

Питання для складання звіту

1. *Бізнес-планування у ринковій системі господарювання.*
2. *Технологія розробки бізнес-плану.*
3. *Вимоги до написання та оформлення бізнес-плану.*

ЛІТЕРАТУРА:

1. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.
2. Ф. Ф. Бутинець, К. В. Романчук Основи бізнесу. Навчальний посібник – Житомир: Рута, 2004. – 364.
3. Л. Агафонова Підготовка бізнес-плану. Практикум. – К.: знання, 2001. – 158 с.
4. Бизнес-план: методические материалы / Под ред. Р.Г. Маниловского. – М.: Финансы, 1994.
5. Покропивний С.Ф., Сობоль С.М., Швиданенко Г.О., Шапринська Л.М. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 1999.

ТЕМА 7. ОПОДАТКУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. *Поняття податку, збору (обов'язкового платежу) та системи оподаткування підприємницької діяльності.*

2. *Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва.*

3. *Порядок та умови переходу на спрощену систему оподаткування – суб'єктів підприємницької діяльності.*

4. *Сутність та особливості єдиного податку для фізичних та юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності*

Ключові поняття теми:

- **єдиний податок;**
- **загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі);**
- **місцеві податки і збори;**
- **об'єкт оподаткування;**
- **платники податків і зборів (обов'язкових платежів);**
- **податок;**
- **система оподаткування;**
- **ставка оподаткування;**
- **спрощена система оподаткування.**

1. Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового Кодексу.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим Кодексом порядку, становить податкову систему України.

В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори.

До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені цим Кодексом і є обов'язковими до сплати на усій

території України, крім випадків, передбачених Податковим Кодексом.

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим Кодексом, рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

2. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва:

- фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень;

- юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн. гривень.

3. Для переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єкт малого підприємництва подає письмову заяву до органу державної податкової служби за місцем державної реєстрації. Суб'єкт малого підприємництва - юридична особа обов'язково зазначає, яку ставку єдиного податку ним обрано.

Заява подається не пізніше ніж за 15 днів до початку наступного звітного (податкового) періоду (кварталу) за умови сплати всіх установлених податків та обов'язкових платежів за попередній звітний (податковий) період.

Перехід на спрощену систему оподаткування за єдиним податком можливий лише за умови сплати всіх встановлених податків і обов'язкових платежів, термін сплати яких настав на дату подання заяви. Податкова інспекція протягом 10 днів безплатно видає Свідоцтво про право сплати єдиного податку.

Рішення про перехід на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності може бути прийняте не більше одного разу за

календарний рік. Орган державної податкової служби зобов'язаний протягом десяти робочих днів видати безоплатно свідоцтво про право сплати єдиного податку або надати письмову мотивовану відмову.

4. Держава здійснює підтримку суб'єктів малого підприємництва незалежного від форми власності з метою якнайшвидшого виходу з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ в Україні, в тому числі відповідно до вимог Закону України "Про державну підтримку малого підприємництва" від 19.10.00 №2063-III.

Метою державної підтримки малого підприємництва є створення умов для позитивних структурних змін в економіці України; сприяння формуванню і розвитку малого підприємництва, становлення малого підприємства, як провідної сили в подоланні негативних процесів в економіці та забезпечення сталого позитивного розвитку суспільства; підтримка вітчизняних виробників.

Для суб'єктів малого підприємництва в порядку, встановленому законодавством України, може застосовуватись спрощена система оподаткування бухгалтерського обліку та звітності, яка передбачає: заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку; застосування спрощеного бухгалтерського обліку і звітності.

Питання для складання звіту

1. Порядок переходу на спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємства.

2. Які ще податки сплачують платники єдиного податку.

3. Податкова політика як елемент державного регулювання економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.** Податковий кодекс України від 23.12.2010 року.
- 2.** Закон України „Про підтримку малого підприємництва ” від 19. 10. 2000 р. Відомості ВР України. -2000. №51-52.

3. Закон України „Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26.06. 1997 року №400/97-ВР, із змінами та доповненнями -ВВР №37 ст. 237.

4. Закон України Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування.(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 2-3, ст.11)

5. Декрет Кабінету Міністрів України " Про місцеві податки і збори" від 20 травня 1993 року №56-93.

6. Указ Президента України від 03. 07. 1998 р. №727/98 „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва ” Урядовий кур’єр. – 1998 р. – 7 липня. – стр.5.

7. Наказ Державної податкової адміністрації України “Про внесення змін до форми Книги обліку доходів і витрат суб’єкта малого підприємництва - юридичної особи та Порядку її ведення” від 12.10.1999 р., №554. //

8. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

ТЕМА 8. МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

1.Сутність менеджменту та його роль у розвитку підприємництва.

2.Система підприємницького управління.

3.Сутність та організація маркетингу.

4.Реклама в маркетинговій діяльності.

Ключові поняття теми:

- *маркетинг;*
- *маркетингова діяльність;*
- *менеджмент;*
- *організаційна структура управління;*
- *реклама;*
- *рівні управління;*
- *управління;*
- *функції управління.*

1. У наш час важко назвати більш важливу і багатогранну сферу діяльності, чим управління, або менеджмент, від якого в

значній мірі залежать і ефективність виробництва, і якість обслуговування населення. Для повноцінного і гармонійного розвитку фірми і її бізнесу необхідний системний підхід до управління її персоналом і діяльністю.

Менеджмент (англ. *management* -- управління, завідування, організація) це управління виробництвом або комерцією; сукупність принципів, методів, коштів і форм управління, що розробляються і що застосовуються з метою підвищення ефективності виробництва і збільшення прибутку.

Сучасний менеджмент включає дві невід'ємні частини:

- теорію керівництва;
- практичні способи ефективного управління, або мистецтво управління.

2. Суть планування полягає в розробці та обґрунтуванні цілей, визначенні найкращих методів і способів їх досягнення при ефективному використанні всіх видів ресурсів, необхідних для виконання поставлених завдань і встановленні їх взаємодії.

Сутність планування виявляється у тому, що:

- 1) воно має справу з вибором із багатьох можливих альтернатив розвитку підприємства в майбутньому;
- 2) планування є безперервним процесом прийняття рішень, у ході якого встановлюються й постійно уточнюються у часі цілі й завдання розвитку підприємства, визначаються стратегія й політика щодо їх досягнення, розробляються детальні плани, в яких скоординовано виконання показників, що відображають різні сторони ведення економіки підприємства;
- 3) основним у плануванні повинен стати принцип, відповідно до якого функціонування підприємства має бути рентабельним;
- 4) через відмінності, що виходять з окремих напрямів діяльності підприємства, планування поділяється на стратегічне, довгострокове, короткострокове та поточне.

Планування, з одного боку, являє собою процес розробки і наступного контролю за ходом реалізації плану створення, розвитку і функціонування підприємства, а з іншого - процес обробки інформації з обґрунтування майбутніх дій, визначення найкращих способів досягнення стратегічних цілей.

Сутність планування складається в обґрунтуванні цілей і способів їхнього досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів і способів, ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих задач і встановлення їхньої взаємодії.

Основною метою планування служить інтеграція всіх працівників для вирішення комплексу завдань і виконання робіт, що забезпечують ефективне досягнення кінцевих результатів і задоволення попиту споживачів.

Об'єктом планування є взаємозалежна система планово-економічних показників, що характеризують процес виробництва, розподілу і споживання товарів і ресурсів.

Отже, ринкова економіка не є вільною від плану. Ринок - не анархія, і працювати на ньому самостійно без алгоритму власної діяльності не можна.

Той, хто хоче жити у непростих ринкових умовах, повинен знати, що ринок "любить" порядок, організованість, систему в роботі, він швидко руйнує ілюзії про безплановість, спонтанність і жорстоко обходить з тими підприємцями, які не бажають виконувати його вимоги.

3. Маркетинг — одна з найдинамічніших сфер економічної діяльності. Вибір ефективних засобів маркетингового управління фірмою залежить від уміння її керівників своєчасно враховувати тенденції, характерні для розвитку сучасного ринку. Основні з них - підвищення значення якості, ціни й задоволення споживачів, необхідність побудови стійких взаємовідносин з ними; збільшення значення ефективного управління процесами бізнесу й інтегрування управлінських функцій, вміння мислити глобально; підвищення ролі в бізнесі галузей з високими технологіями; збільшення значення маркетингу послуг тощо.

Маркетинг - це комплексна система управління виробничою і збутовою діяльністю підприємства, що забезпечує виявлення потреб споживачів, виробництво відповідних до цих потреб продукції і послуг, просування товарів до споживачів і отримання на цій основі максимально можливого прибутку.

Маркетинг передбачає, з одного боку, дослідження ринку, попиту, смаків і потреб споживачів, а з другого - активний вплив на ринок, на формування потреб і споживчих пропозицій

Таким чином, маркетинг як концепція управління фірмою (звідси й "маркетинговий менеджмент") становить основу її внутрішнього фірмового управління, спрямованого на досягнення високої ефективності господарської діяльності в умовах сучасного ринку.

4. Реклама, як суспільне явище, має давню історію. Вона тісно пов'язана з економічним життям суспільства взагалі, торгівлі і промисловості.

Реклама не існує сама по собі. Реклама всього лиш інструмент ринку. Вона виступає як засіб зв'язку між виробником і споживачем. Без реклами виробник не може здійснювати обмін «товар – гроші». Реклама дає потенційному покупцеві аргументи на користь товару. Для цього вона говорить про проблеми потенційного покупця, розглядаючи товар його очима. В умовах ринку і жорстокої конкуренції реклама не тільки повідомляє покупця про споживчі якості товару, але й намагається змінити поведінку людини, повернути її до рішення про покупку саме цього товару. Реклама – це своєрідне зброя для конкуренції.

Маркетинг і реклама – це два поняття, які невід'ємні одне від одного, хоч реклама і виникла задовго до маркетингу. Маркетинг включає рекламні заходи, які повинні орієнтуватися на стратегічні цілі маркетингового планування.

Реклама – одне із найбільш цікавих і повне протиріч явище економічного і суспільного життя. Інколи думають, що реклама має одне єдине завдання: продати товар чи послугу. Проте це далеко не так. Реклама здатна виконувати багато інших завдань, наприклад наступні:

- розповсюдження знань про фірму, історію виникнення, досягнення фірми клієнтурі;
- отримання запитів про більш повну інформацію відносно товару, який рекламується;
- вплив на осіб, які впливають на прийняття рішень про покупку товару, на користь фірми-рекламодавця;

- допомога робітникам служби збуту під час їх переговорів з клієнтурою;

- формування позитивного відношення до фірми зі сторони суспільства;

Отже, реклама будує фундамент поваги і довір'я не тільки до фірми, але і до країни, що представляє цю фірму.

Питання для складання звіту

- 1. Особливості діяльності підприємця-менеджера.***
- 2. Технологія маркетингової діяльності.***
- 3. Функції, цілі та засоби передачі реклами.***
- 4. Контроль за дотриманням та відповідальність за порушення законодавства про рекламу.***

ЛІТЕРАТУРА:

- 1. Закон України „Про рекламу” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 39, ст. 181).***
- 2. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.***
- 3. Ю. М. Крупка Правові основи підприємницької діяльності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.***
- 4. Л.І. Шваб Основи підприємництва: Навчальний посібник. – К.:Каравела, 2007.-368с.***

ТЕМА 9. ДОГОВОРИ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1. Поняття договору у підприємницькій діяльності.***
- 2. Зміст і форма господарського договору.***
- 3. Порядок укладання, виконання, зміни та розірвання договорів.***

Ключові поняття теми:

- ***боржник;***
- ***господарське зобов'язання;***
- ***господарський договір;***
- ***господарські санкції;***
- ***договір;***
- ***зміст господарського договору;***

- **істотні умови договору;**
- **протокол розбіжностей;**
- **строк дії договору;**
- **умови господарського договору;**
- **ціна;**
- **штрафні санкції.**

1. Підприємницька діяльність – від прийняття рішення про створення і державну реєстрацію суб'єкта підприємництва до прийняття рішення про припинення її діяльності – здійснюється завдяки різноманітним договорам.

Безпосередня діяльність суб'єктів підприємництва пов'язана з виконанням зобов'язань.

Однією з підстав виникнення господарських зобов'язань (і найпоширенішою у сфері економіки) є господарські договори, за допомогою яких опосередковуються зв'язки між суб'єктами господарювання, а також між ними та іншими учасниками господарських відносин.

Термін "господарський договір" використовується в таких значеннях:

- а) як угода (правочин), що породжує права та обов'язки учасників господарських відносин;
- б) як зобов'язання сторін (учасників господарських відносин), що ґрунтується на укладеній ними угоді;
- в) як правовий документ, в якому фіксується факт угоди та зміст зобов'язання сторін.

Основним є друге значення господарського договору, а перше і третє - відіграють допоміжну (обслуговуючу) роль.

Найбільш широкого застосування у підприємницькій діяльності набувають господарські договори, що укладаються між суб'єктами господарювання на придбання і продаж товарів, виконання робіт та надання послуг.

2. Однією з характерних рис господарського договору є його особливий зміст, спрямований на забезпечення господарських потреб його сторін.

Зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань. Умови господарського договору можуть належати до різних типів (видів). За критерієм

обов'язковості (необов'язковості) розрізняють обов'язкові (повинні включатися до договору відповідно до вимог законодавства) та необов'язкові (включаються до договору за погодженням сторін). За ознакою впливу на юридичну силу договору та відповідності умов певному виду договору виділяють істотні умови, звичайні умови та випадкові умови.

Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї зі сторін повинна бути досягнута згода.

Відповідно до ч. 3 ст. 180 ГК України *істотними* (тобто такими, які сторони зобов'язані погодити у будь-якому разі та включити у договір) є **предмет, ціна та строк дії договору**.

Звичайними є такі умови господарського договору, які є характерними для певного його виду, але відсутність яких у договорі не впливає на його юридичну силу (наприклад, умови договору поставки щодо асортименту, номенклатури товарів, що включаються в договір зазвичай за згодою сторін - ч. 2 ст. 266 ГК України).

До *випадкових* слід віднести ті умови господарського договору, що віддзеркалюють специфіку договірної зв'язку між його сторонами, але не впливають на юридичну силу договору і навіть не є характерними для того виду договору, до складу якого вони включені (наприклад, умови про забезпечення працівників підрядника харчуванням і помешканням на час виконання робіт за договором підряду на капітальне будівництво).

Господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Господарським кодексом, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів.

Господарський договір за загальним правилом викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами та скріпленого печатками. Допускається укладення господарських договорів у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення даного виду договорів.

3. Проект договору може бути запропонований будь-якою з сторін. У разі якщо проект договору викладено як єдиний документ, він надається другій стороні у двох примірниках.

Сторона, яка одержала проект договору, у разі згоди з його умовами оформляє договір відповідно до вимог частини першої статті 181 ГК України і повертає один примірник договору другій стороні або надсилає відповідь на лист, факсограму тощо у двадцятиденний строк після одержання договору.

При укладанні договорів між сторонами можуть виникнути розбіжності за окремими умовами договору.

Результати узгодження розбіжностей за договором оформляються сторонами протоколом узгодження розбіжностей.

Після укладання договору у сторін може виникнути необхідність змінити деякі умови договору, замінити договір на інший або розірвати договір.

Зміна та розірвання господарських договорів в односторонньому порядку не допускаються, якщо інше не передбачено законом або договором.

Коли одна зі сторін вважає за необхідне змінити або розірвати договір, вона зобов'язана направити другій стороні відповідну пропозицію. Найчастіше зміна або розірвання договору оформляється окремою угодою сторін або шляхом обміну листами, телеграмами тощо.

Якщо сторони не дійшли згоди щодо запропонованих змін або розірвання договору, а також у разі неотримання відповіді у встановлений термін (з урахуванням терміну поштового обігу) заінтересована сторона має право передати спір на розв'язання господарського суду.

Якщо судовим рішенням договір змінено або розірвано, договір вважається зміненим або розірваним з дня набрання чинності даним рішенням, якщо іншого строку набрання чинності не встановлено за рішенням суду.

Питання для складання звіту

1. Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин.

2. Протокол розбіжностей: причини складання та наслідки розгляду.

3. Модель господарського договору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами і доповненнями;

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV із змінами і доповненнями;

3. З. С. Варналій Основи підприємництва: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

4. Ю. М. Крупка. Правові основи підприємницької діяльності: – Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2008. - 480с.

ТЕМА 10. РИЗИКИ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Поняття та класифікація ризиків.

2. Причини виникнення ризиків.

3. Способи зниження ризиків при здійсненні підприємницької діяльності.

Ключові поняття теми:

- **господарський ризик;**
- **економічний ризик;**
- **методи зниження ризиків;**
- **підприємницький ризик;**
- **ризик;**
- **розподіл ризику;**
- **страхування ризику;**
- **управління ризиком.**

1. Ризик - невід’ємна складова частина людського життя. Він породжується невизначеністю, відсутністю достатньо повної інформації про подію чи явище, та неможливістю прогнозувати розвиток подій. Ризик виникає тоді коли рішення вибирається з декількох можливих варіантів і немає впевненості, що воно найефективніше.

Можна приймати рішення та запроваджувати дії направлені на зменшення ризику але позбутися його неможливо. Ситуації коли відсутній ризик в економіці майже не зустрічаються. Більшість ситуацій яким притаманний ризик є дуже важко прогнозованими та контрольованими тому усунути ризик повністю майже неможливо. Це є причиною того, що навіть ідеальні з першого погляду рішення приводять до збитків.

Водночас ризик слід розглядати як невід'ємний елемент процесу існування організації на ринку. Фактично якщо основною метою функціонування організації є максимізація прибутку то він (прибуток) є винагородою за вдало взятий на себе ризик. Марно було б сподіватися, що отримання більш менш значних прибутків не пов'язано з серйозним ризиком.

Найчастіше зустрічаються такі визначення ризику :

Вірогідність збитків чи втрат.

Ймовірність невдачі чи втрат, що пов'язано з конкретним напрямком дій.

Ймовірність небажаної події.

Найбільш розповсюдженою характеристикою ризику є загроза або небезпека виникнення невдач в тій чи іншій діяльності, небезпека виникнення несприятливих наслідків, змін зовнішнього середовища, які можуть викликати втрати ресурсів, збитки, а також небезпеку від якої слід застрахуватись.

Під господарським ризиком розуміють загрозу, безпеку виникнення збитків в будь-яких видах діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг та їх реалізацією, товарно-грошовими та фінансовими операціями, комерційною діяльністю, здійсненням соціально-економічних та науково-технічних програм.

За джерелами виникнення ризику класифікуються на:

- політичні;
- господарські;
- форс-мажорні.

Політичні ризики обумовлені:

- ризиком зміни державного устрою, частими змінами уряду;
- нестабільністю політичної влади;
- неадекватністю політичних рішень.

Господарські ризики можуть включати:

- ризик зміни податкового законодавства;
- ринковий ризик (відсутність попиту на товари та послуги);
- ризик капітальних вкладень (інфляція);
- ризик зміни цін постачальників;
- ризик затримки платежів за реалізовану продукцію;
- ризик неадекватного менеджменту тощо.

Форс-мажорні обставини включають:

- ризики землетрусу, повені, бурі, урагану, ін. стихійних лих;
- ризики виникнення міжнаціональних конфліктів;
- ризик втрати майна при пожежі.

Інвестори повинні бути впевнені, що прогнозованих доходів від проекту вистачить для покриття витрат, виплат заборгованостей та забезпечення окупності капіталовкладень. Мова йде про *ризик нежиттєздатності проекту*.

Велика доля позикового капіталу при здійсненні проектів підвищує ризик порушення принципу ліквідності підприємства, тобто існує **фінансовий ризик**.

Фінансовий ризик впливає з нездійснення очікуваних подій з фінансового боку проекту. Це можуть бути незаплановані зменшення або зникнення джерел та обсягів фінансування, незадовільний фінансовий стан партнерів, зриви надходжень коштів від реалізації вироблених товарів чи послуг, неплатоспроможність покупців продукції та власні підвищені витрати.

2. З точки зору причин виникнення, ризики обумовлені:

- встановленням помилкової цілі, невизначеністю ситуації;
- можливістю відхилень в процесі реалізації рішень від цілей, які передбачені проектом, внаслідок внутрішнього та зовнішнього впливу;
- ймовірністю досягнення помилкового результату;
- можливістю виникнення несприятливих наслідків у ході реалізації бізнес-проекту;
- очікуванням небезпеки, невдачі;
- обмеженістю ресурсів;
- зіткненням інтересів учасників складання бізнес-плану та виконавців;
- недостатньою кваліфікацією персоналу, схильністю до суб'єктивізму;

- протидією партнерів;
- обов'язковістю вибору при прийнятті рішень;
- форс-мажорними обставинами (природними, політичними, економічними, технологічними, ринковими та ін.);
- договірною дисципліною (затримкою постачань, розривом контрактів);
- дисципліною зобов'язань (несвоєчасною сплатою процентів, податків та інших платежів);
- низькою якістю продукції, робіт, послуг тощо.

3. Залежно від виду проекту, його належності до того чи іншого типу портфеля розробляється система заходів протидії ризикам:

- заставні операції і гарантування;
- диверсифікація;
- страхування;
- лімітування;
- розподіл та ін.

При інвестиційному кредиті найбільшого поширення дістали такі засоби захисту від інвестиційного ризику, як позички під заставу та гарантовані кредити.

Питання для складання звіту:

1. Функції підприємницького ризику ринку.
2. Способи оцінки підприємницьких ризиків.
3. Характеристика втрат, пов'язаних з ризиком.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-ІУ;
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №436-ІУ;
3. Л.І. Шваб *Основи підприємництва: Навчальний посібник.* – К.: Каравела, 2007.-368с.
4. З. С. Варналій *Основи підприємництва: Навчальний посібник.* - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Необхідність та засоби державного регулювання підприємництва.

2. Державна підтримка та захист прав суб'єктів підприємницької діяльності.

3. Перспективи розвитку підприємництва.

Ключові поняття теми:

- **державне регулювання;**
- **державні гарантії;**
- **дотації;**
- **законодавство;**
- **законодавчі акти;**
- **підприємництво;**
- **пільги;**
- **суб'єкти господарювання.**

1. Державне регулювання економіки — це побудована на законодавстві одна з форм державного впливу на економіку шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спрямованих на коригування економічної діяльності фізичних та юридичних осіб, що підтримується можливістю застосування правових санкцій при їх порушенні.

Для створення сприятливих умов для підприємницької діяльності держава має проводити відповідну економічну політику. Правове закріплення економічної політики здійснюється шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також відповідних законодавчих актах.

Держава має потребу в підприємстві, оскільки їй необхідна ринкова система, матеріальні ресурси, послуги і товари, що виробляються нею, фінансова підтримка державних програм тощо. У свою чергу, підприємництво має потребу в державі, оскільки йому необхідне законодавство, що формулює правила економічної діяльності, її безпеки, захисту і стабільності, а також функціонування монетарної системи, стабільної економічної і соціальної інфраструктури.

Державні органи на різних рівнях впливають на підприємницьку діяльність, тому результати її здійснення залежать від держави. Держава встановлює “правила гри” на ринку, у межах якої суб’єкти підприємництва мають певну свободу. Типові “правила гри” стосуються конкурентної поведінки, управлінських, трудових відносин, цінних паперів, реклами, об’єднань підприємств. Ці правила закріплені в ряді законів України: “Про захист економічної конкуренції”, “Про цінні папери і фондову біржу”, “Про державне регулювання ринку цінних паперів”, “Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг”, “Про рекламу” тощо.

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб’єктів господарювання є:

- державне замовлення, державне завдання;
- ліцензування, патентування і квотування;
- сертифікація та стандартизація;
- застосування нормативів і лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

2. У процесі регулювання підприємництва держава сприяє його розвитку через систему державної підтримки і захисту прав суб’єктів підприємницької діяльності.

Право на підприємницьку діяльність включає можливість захисту від неправомірних дій як інших підприємств, так і з боку держави в особі її органів, у тому числі право на оскарження їхньої діяльності, що обмежує це право.

Захист підприємств від втручання в їхню діяльність державних органів має конституційну основу. Відповідно до ст. 55 Конституції України “кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб”. “Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної і моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень” (ст. 56 Конституції України).

Держава, виконуючи свою функцію підтримки підприємництва, встановлює гарантії і засоби захисту прав суб’єктів підприємницької діяльності.

Державні гарантії прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності поділяються на загальні та майнові.

Загальні полягають у тому, що держава гарантує суб'єктам підприємництва, незалежно від обраних ними організаційно-правових форм підприємницької діяльності і форм власності, однакові права і створює рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

Майнові гарантії прав підприємств та інших суб'єктів підприємництва полягають у тому, що держава шляхом прийняття відповідного законодавства, створення спеціальних структур гарантує недоторканність їх майна і забезпечує захист прав власності (ст. 13 Конституції України).

Права та законні інтереси суб'єктів підприємництва захищаються шляхом:

- визнання наявності або відсутності прав;
- визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;
- відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;
- припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- присудження до виконання обов'язку в натурі;
- відшкодування збитків;
- застосування штрафних санкцій;
- застосування оперативного-господарських санкцій;
- застосування адміністративно-господарських санкцій;
- установлення, зміни і припинення господарських правовідносин;
- іншими способами, передбаченими законом (ст. 20 ГК).

Захист прав суб'єктів підприємницької діяльності здійснюється в судовому, адміністративно-правовому та нотаріальному порядку.

3. Підприємництво-це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок-підприємець-власник. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті сприяння прибутку.

Для динамічного розвитку підприємницьких структур незалежно від їх форм власності потрібно сформувати систему державного регулювання і підтримки малого підприємництва.

Підвищення ролі та значення малих підприємств в економіці України висуває нові вимоги до формування відповідної ринкової інфраструктури (фінансово-кредитні інститути, біржі, інвестиційні фонди і компанії, інформаційні консультативні фірми, бізнес-центри і т.п.), тому державні органи повинні більше уваги приділяти формуванню її основних елементів і виробленню належної законодавчої бази. Реалізація цих заходів надасть нашим підприємцям значні можливості для самореалізації. Тим самим підприємництво може досягти підвищення своїх показників до рівня розвинутих країн.

Питання для складання звіту:

1. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю.

2. Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (із змінами і доповненнями, прийнята 28.06.1996 р. ВРР України. – 1996.- №30. – ст..141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-ІУ;

3. Ю. М. Крупка *Правові основи підприємницької діяльності* – К.: Юрінком Інтер, 2008.

4.3. С. Варналій *Основи підприємництва: Навчальний посібник.* - К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

5. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни "Основи підприємницької діяльності та маркетингу" є складання письмового звіту за питаннями вказаними по кожній темі.

Звіт про самостійну роботу подається у вигляді конспекту. Звіт включає план (питання після кожної теми), список використаної літератури.

Список використаної літератури необхідно складати у певному порядку: спочатку наводяться законодавчі та нормативні акти, далі базова та допоміжна література в алфавітному порядку, потім – Інтернет – джерела.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені студентом і викладачем.